

Ensamkommande flyktingbarn

Problematik med socialsekreterares utförande i förhållande till deras
uppdrag

Unaccompanied refugee children

*Problems in the performance of social workers in relation to their
assignments*

Mustafa Alhayali

Zaid Hamza

Examensarbete i socialt arbete
15 HP
Socionomprogrammet
Mars 2022

Malmö universitet
Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

Unaccompanied refugee children

Problems in the performance of social workers in relation to their assignments

Abstract

The subject of this study deals with the work of social workers with unaccompanied children. The problem is presented from a perspective where statistics show that a large proportion of unaccompanied children are compulsorily cared for in youth care for problems such as substance abuse, crime and vagabondage. The study's hypothesis is insofar as there is a problem in the performance of the social services regarding their assignment towards unaccompanied children. Based on the problem, the purpose of the study is to investigate whether social workers experience a problem or obstacle in their work with unaccompanied children in relation to social workers' assignments and professional role, and what factors may have an obstacle. The essay has therefore been carried out according to a qualitative methodology and includes semi-structured interviews with three social workers that describe their experiences of working with unaccompanied children. The conclusions show that the main problems that social workers experience in their work with unaccompanied children are time pressure and a high workload.

Keywords: Unaccompanied children, social work, organizational theory

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1. Bakgrund och problemformulering	4
1.2. Syfte och frågeställning	5
1.3. Begreppsdefinitioner	6
1.4. Disposition	7
2. Teori	9
2.1. Gräsrotsbyråkrati	8
2.2. Organisationsteori och socialarbetarens etik	9
2.3. Kulturkompetens	10
3. Tidigare forskning	12
3.1. Hinder i etableringsprocessen	12
3.2. Ansvarsfördelning och samarbete mellan aktörer	14
3.3. Socialarbetarens kompetens i arbetet	15
3.4. Socialarbetarens kulturkompetens	16
4. Metod	18
4.1. Val av metod	18
4.2. Litteratursökning	18
4.3. Urval och avgränsningar	19
4.4. Genomförande	19
4.5. Analys av material	19
4.6. Etiska överväganden	20
4.7. Trovärdighet och tillförlitlighet	20
5. Resultat	22
5.1. Presentation av informanterna	22
5.2. Socialarbetarens stödfunktioner	22
5.3. Socialarbetarens begränsningar i förmåga att ge stöd	24
5.4. Hantera kulturella skillnader	25
5.5. Rum för utveckling	27
6. Analys och diskussion	28
6.1. Socialarbetarens kompetens	28
6.2. Den kulturella aspekten	29
6.3. Begränsningar och hinder i socialarbetarens arbete	30
7. Slutsatser	33
8. Referenser	35
9. Bilaga 1	37
10. Bilaga 2	38

1. Introduktion

Socialarbetare har en avgörande roll som stödfunktion i det svenska samhället, med klienter från många olika socioekonomiska grupper. En grupp som varit i växande behov av stöd från socialtjänsten är ensamkommande flyktingbarn. Under flyktingkrisen 2015 ansökte 35 369 ensamkommande barn asyl i Sverige, fler än någonsin förut¹. Även om antalet asylsökande barn har minskat med åren, till 500 asylsökande ensamkommande barn år 2020, så har socialtjänsten fortsatt insatser för att stödja dem med syfte att integrera och etablera dem i det svenska samhället. I en artikel från Svenska Dagbladet (2021²) presenteras dock statistik från Statens Institutionsstyrelse (SiS) som visar att en stor andel ensamkommande flyktingbarn blir tvångsvårdade på sluten ungdomsvård, samt att en stor del av de som representerar gruppen har problem med missbruk. I artikeln förklaras att:

”Var tredje pojke som tvångsvårdats inom den statliga slutna ungdomsvården under 2016 var ensamkommande flyktingbarn. Det visar ny statistik som Statens institutionsstyrelse tagit fram för SvD:s räkning.

Av 63 minderåriga som började avtjäna sitt straff i slutna ungdomsvård var 10 ensamkommande.” (<https://www.svd.se/fler-ensamkommande-pojkar-i-tvangsvarden>)

Vidare förklarar artikeln att det inte alltid handlar om kriminalitet, men att missbruk och så kallat ”vagabondage” är vanligt inom gruppen. På två år har representationen av gruppen fördubblats och 2016 var vart tredje intagen pojke ett ensamkommande flyktingbarn. Pojkar som tvångsomhändertas enligt LVU (lag med särskilda bestämmelser om vård av unga) har ofta psykosociala problem vilket leder till missbruk eller brottslighet. Forskning visar även att allvarliga symptom så som ångest, depression och PTSD (posttraumatiskt stressyndrom) är vanligare bland ensamkommande barn i jämförelse med barn som anländer med familj, samt att de överlag har en förhöjd risk vad gäller att utveckla psykopatologi (Hessle, 2009).

Med grund i den statistik som förmedlas i artikeln kan man anta att det finns en problematik i socialtjänstens utförande av sitt uppdrag med ensamkommande barn. Vi har därför inspirerats att undersöka frågan från socialarbetares perspektiv för att eventuellt uppnå en förståelse kring varför så många ensamkommande barn hamnar ”mellan stolarna”.

1.1 Bakgrund och problemformulering

Tidigare forskning har redan innan flyktingkrisen påvisat att socialarbetare arbetar under tidspress och hög arbetsbelastning men oklara mål trots höga krav på prestationer (Torsén 2016, Christensen et. al. 2005, Lipsky 2010). Under flyktingkrisen och ett par år därefter har det stora antalet ensamkommande barn eventuellt inneburit en allt större belastning på socialarbetare och deras uppdrag. Utöver det är ensamkommande barn i sig en särskilt utsatt grupp då de lider av eventuella trauman från hemlandet, flykten till Sverige, separation från föräldrar och familj. Med anledning i detta har barnen även överlag en större risk för

¹ <https://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/asylsokande-i-sverige/ensamkommande-barn/>

² <https://www.svd.se/fler-ensamkommande-pojkar-i-tvangsvarden>

³ https://www.svd.se/fler-ensamkommande-pojkar-i-tvangsvarden_eslut/Om-du-far-

psykosocial problematik (Hessle, 2009). Vidare visar även forskning att barnen har svårt att anpassa sig till de sociokulturella skillnaderna (Hessle, 2009).

Problematiken som uppsatsen önskar undersöka är just hur socialarbetarnas arbete ser ut med de ensamkommande barnen samt vilka faktorer som kan vara hindrande eller försvårande. Ensamkommande barn är som nämnt en särskilt utsatt grupp vilket också innebär att deras behov kan kräva särskild kompetens att bemöta. Med andra ord är det särskilt viktigt för socialarbetare att ha förståelse för barnens unika situation samt bygga en tillitsfull relation för att kunna stödja barnet med rätt insatser.

1.2 Syfte och frågeställning

Integrationsprocessen för ensamkommande flyktingbarn är inte helt enkel, och ansvaret ligger främst på socialtjänsten. Eftersom statistik visar på ett högt antal ungdomar med icke-normativt beteende och psykosociala problem så kan vi anta att det finns en problematik i socialtjänstens uppdrag och genomförande. Syftet med denna uppsats är därför att undersöka hur socialarbetare upplever sitt arbete med ensamkommande flyktingbarn och huruvida de känner att de har ”rätt verktyg” (kunskap, förförståelse, språk) och möjlighet att utföra sitt uppdrag på ett, för alla, tillfredställande sätt.

För att undersöka problematiken har vi valt att utgå från två forskningsfrågor:

- *På vilket sätt kan ensamkommande flyktingbarns situation vara problematisk i förhållande till socialarbetares uppdrag och yrkesroll?*
- *Vilka faktorer upplever socialarbetare som särskilt problematiska? (kompetens, tid, resurser, språk)*

1.3 Begreppsdefinitioner

Då denna uppsats kommer behandla vissa begrepp kontinuerligt så har vi valt att tydliggöra definitionerna för att undvika missförstånd.

Barn

I uppsatsen kommer begreppet barn att användas som ett begrepp som både innefattar barn och ungdom, då vi kommer utgå ifrån SOL (SFS 2001:453) 1 kap 2§ där barn definieras som en målgrupp som inte fyllt 18 år.

Ensamkommande barn

Uppsatsen handlar specifikt om ensamkommande barn, varför definitionen är särskild viktig för uppsatsen innehåll. Ett ensamkommande barn definieras enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA, SFS 1994:137), 1 § personer under 18 år som flytt till Sverige utan myndig person eller förälder. Begreppet rör inte endast barn som är asylsökande, utan även barn som fått uppehållstillstånd men inte än fyllt 18 år såvida de anlänt till Sverige utan vårdnadshavare.

Integration

Socialstyrelsens definition av integration innebär att en person medverkar och deltar i samhället genom att bland annat lära sig det nationella språket, skapar ett socialt nätverk och utbildar sig (Socialstyrelsen, 2013).

Etablering

Etablering är snarligt integration och innebär enligt migrationsverket att man lär sig svenska, kommer ut i arbetet och klarar egen försörjning³.

Psykosociala problem

Begreppet psykosociala problem innefattar mentala hinder så som depression, ångest och stress (Persson, 2014).

³ <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Efter-beslut/Om-du-far-stanna/Uppehallstillstand-som-alternativt-skyddsbehovande.html> (2022-02-23)

1.4 Disposition

Efter det introducerande kapitlet som behandlar uppsatsens problemformulering, syfte och frågeställning, redogörs i kapitel 2 för uppsatsens teoretiska perspektiv. I kapitel 3 redogörs tidigare forskning som lägger en grund till förståelsen av ensamkommande barns särskilt utsatta situation gällande etableringsprocessen, men även diskuterar de faktorer som kan hindra eller försvåra socialarbetarens arbete. Utöver det diskuteras även vilka kompetenser som är av värde för socialarbetare i arbetet med ensamkommande barn. I kapitel 4 redogörs för den valda metodiken i uppsatsen, medan kapitel 5 presenterar resultaten. Slutligen sammanfattas uppsatsen i kapitel 6 med en redogörelse av studiens slutsatser.

2. Teori

I följande kapitel kommer val av teori att redogöras.

2.1. Gräsrotsbyråkrati

Statsvetaren Michael Lipsky har skapat en teori om så kallad street-level bureaucracy (hädanefter refererat som gräsrotsbyråkrati) vilken förklarar hur anställda inom den offentliga sektorn verkställer offentliga lagar och byråkrati i deras rutinarbete. Lipsky förklarar att gräsrotsbyråkrater (i detta fall socialarbetare) har utrymme att planera sina egna arbetsdagar, men att deras handlingsutrymme begränsas av strukturella faktorer. Med andra ord kan socialarbetare planera hur de arbetar på sin arbetstid, men begränsas i hur de kan handla av lagar, riktlinjer och lokal politik (Lipsky, 2010). Då gräsrotsbyråkraters arbete ofta ställer dem inför komplexa situationer är det sällan möjligt att lösa dem på ett enkelt sätt utifrån en central nivå. Verksamheterna inom den offentliga sektorn regleras därför efter ramlagar och mål som lämnar utrymme för tolkning. Det innebär att mål inom den offentliga sektorn ofta är vagt eller otydligt formulerade trots att de samtidigt kan ställa krav på gräsrotsbyråkraten. Målen kan även vara oförenliga med de önskemål som gräsrotsbyråkraternas klienter har, vilket sätter gräsrotsbyråkraten i lojalitetskonflikt mellan klientens och verksamhetens krav (Lipsky, 2010).

Handlingsutrymmet för gräsrotsbyråkrater kan ytterligare påverkas av att pappersarbete upptar en stor del av deras arbetstid. Detta innebär att den tid och utrymme som kan avsättas för klientkontakt påverkas (Lipsky, 2010). Lipsky förklarar vidare att brist på resurser ytterligare påverkar gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme, då resursbristen innebär att arbetsbelastningen blir hög i förhållande till det ansvar som tilldelas dem. Med följande faktorer i åtanke måste gräsrotsbyråkrater ändå fatta beslut i sina klienters ärenden, trots tidspress och bristande information. Lipsky menar att det dock är svårt att lösa den nämnda problematiken i gräsrotsbyråkraters arbete, eftersom ökade resurser till den offentliga sektorn skulle innebära större krav på service. Med andra ord är efterfrågan alltid högre än tillgången på resurser vad gäller socialarbete (Lipsky, 2010).

Lipsky räknar även personliga förutsättningar som en resurs och faktor för huruvida gräsrotsbyråkrater kan utföra ett bra arbete, och menar att brist på utbildning på arbetsplatsen samt avsaknad av erfarenhet kan skapa begränsningar (Lipsky, 2010). Syftet med att ledningen sätter upp mål för verksamheterna är för att producera bättre resultat (Christensen et. al. 2005). Detta skapar ytterligare press på gräsrotsbyråkraterna, som tvingas hitta genvägar eller begränsa arbetsuppgifter för att möta de krav och ansvar som förväntas av dem. Situationen skapar en paradox eftersom gräsrotsbyråkraterna utvecklar strategier för att hinna med sitt arbete, vilka går emot verksamhetens riktlinjer. Lipsky menar dock att strategierna är nödvändiga för verksamheternas överlevnad eftersom de jobbar med begränsade resurser (Lipsky, 2010).

Utöver att gräsrotsbyråkrater tvingar jobba med begränsade resurser har de även en stor press på grund av resultatmätningar och uppföljningsarbete. Vid goda resultat prioriteras de verksamheter och organisationer vad gäller ekonomi då stadsbudgeten fördelas (Christensen et. al. 2005). Christensen et. al. menar vidare att en central fråga i samband med effektanalyser och resultatmätningar uppstår i vem som tar äran för goda resultat och vem som tar ansvar för dåliga resultat (Christensen et. al. 2005). De föreslår att det är möjligt att politiker tar äran för de goda resultaten medan ansvaret för de dåliga resultaten skjuts över på de utförande verksamheterna. (Christensen et. al. 2005). Detta försvårar på så sätt kommunikationen från lägre nivåer till högre vad gäller utvecklingsfrågor, problematik och utvecklingsbehov samt resursfördelning.

2.2. Organisationsteori och socialarbetares etik

Organisationsteori förklarar de beslutsprocesser och politiken som utgör grunden för styrapparaten i organisationer och deras funktionssätt (Christensen et. al. 2005). Till en början har en mål-medel-rationalitet-modell, även känt som konsekvenslogiskt synsätt, använts för att förklara processerna. Man har med denna modell försökt förutse konsekvenser av handlingar, men nyare forskning har tillämpat ett mer kritiskt förhållningssätt där man hellre använder lämplighetslogik. Lämplighetslogik innebär att man utgår ifrån erfarenheter samtidigt som man anpassar handlingsåtgärder efter den specifika situationens behov (Christensen et. al. 2005). Tanken är att man ska skapa förståelse för att varje situation är unik och därför kräver en egen lösning, istället för att blint följa byråkratiska mallar och mönster. Christensen et. al. liknar byråkrati och dess olika lager av ansvarsområden och avdelningar vid en rysk docka, där den lägsta nivån ingår i den högsta (Christensen et. al. 2005).

De förklarar vidare att offentliga organisationer ändå behöver jobba efter demokratiska värderingar, varför det är viktigt att det finns god kommunikation mellan nivåerna och att samtliga är införstådda med sina ansvarsområden. Christensen et. al. menar vidare att det finns en risk för att kunskap och rationalitet blir begränsad i en sådan struktur, särskilt om man jobbar efter den byråkratiska mallen eftersom det begränsar uppmärksamhet och tid, vilket i sin tur påverkar beslutsfattningen (Christensen et. al. 2005).

Vidare menar de att rationella beslutsmodeller sällan används i offentliga organisationer. Detta beror på att beslutsfattare och organisationsmedlemmar har en begränsad kapacitet vad gäller kunskap då de följer förenklade modeller för handling som inte speglar verkligheten (Christensen et. al. 2005). Vidare har beslutsfattare begränsad analyskapacitet, uppmärksamhet och tid i förhållande till de problem och arbetsuppgifter som de ställs inför. Hur de handlar och förhåller sig till sina ärenden avgörs dessutom mycket av organisationskulturen som de placerats i. De har med andra ord inte möjlighet att skapa en översikt över alternativ, mål eller möjliga konsekvenser av de alternativ de väljer. De tvingas

därför arbeta genom gallring, där vissa aspekter uppmärksammas medan andra ignoreras (Christensen et. al. 2005).

Utgår man ifrån den ovan nämnda problematiken inom organisation i offentlig sektor samt tillämpar den på socialtjänsten som verksamhet så kan det skapa perspektiv på hur relationen mellan socialarbetare och klient påverkas. Thorsén förklarar att personal vid socialtjänsten ofta upplever moralisk stress då de upplever att de inte hinner fullfölja sina arbetsuppgifter eller engagera sig i sina klienter på grund av hög arbetsbelastning och stel byråkrati (Thorsén, 2016). Vidare förklarar han att man förlorar möjligheten att arbeta situations anpassat och flexibelt när resurser är regelstyrda inom organisationen. Sådana problem kan leda till att anställda får svårt att jobba etiskt då det skapas en klyfta mellan den anställda som yrkesutövare och den anställda som person.

Anledningen till detta är att rollen som yrkesutövare styrs av organisationskulturen medan den anställda som person kan ha andra önskingar och ambitioner för sitt arbete (Thorsén, 2016). Med andra ord överger socialarbetaren sin arbetsmoral på grund av stress, hög arbetsbelastning och stress. Det leder till att socialarbetaren gör vad den måste även om den hade högre ambitioner med sitt arbete. Arbetet blir så vida problematiskt och försvårar situationen både för socialarbetare samt klient eftersom den organisatoriska fördelningen i arbetsrollerna innebär att man ansvarar för sitt jobb men inte kan påverka beslutsfattande processer på högre nivå (Thorsén, 2016). Med andra ord jobbar socialarbetaren endast efter sitt eget ansvarsområde men kan inte påverka beslut som tar på högre nivåer inom verksamheten.

2.3. Kulturkompetens

Kamali förklarar att Sverige har blivit ett mångkulturellt land, delvis till följd av utökat globalt informationsflöde men också på grund av ökad invandring. På grund av detta har även nya invandrargrupper blivit föremål för socialtjänsten vilket innebär att socialarbetare ofta jobbar med en diverserad målgrupp (Kamali, 2002). Kulturkompetens som teori utmanar den traditionella socialtjänsten och dilemmat som uppstår då de ska hantera klientgrupper med kulturella bakgrunder då kompetensen för arbetet kan vara bristfällig. Med andra ord kan socialarbetare som jobbar med klienter av utländsk bakgrund, eller som i uppsatsens fall ensamkommande barn, sakna kompetens (Kamali, 2002).

Kamali förklarar vidare att det ofta uppstår kulturella problem i det sociala arbetet, vilket innebär att det finns ett stort behov att uppmärksamma och tala om kulturkompetens i arbetet med framförallt ensamkommande flyktingbarn, men även andra klientgrupper med kulturella bakgrunder (Kamali, 2002). Traditionella hjälpmetoder är med andra ord inte längre tillräckliga i det sociala arbetet med grupper så som flyktingar. De traditionella metoderna är skapade och utvecklade för att bistå som lämpliga gällande problem som finns hos majoritetsbefolkningen. Om man inte utvecklar metoder och utbildar socialarbetare att möta

klienternas behov kan flyktingars problem vara svåra att begripa och på så sätt svåra att möta med rätt hjälp och stöd (Kamali, 2002). Vidare förklarar Kamali att kulturella skillnader mellan klient och socialarbetare kan försvåra arbetet och möjligheterna till en god relation. Att skapa en god och tillitsfull relation med sin klient är en viktig del i det sociala arbetet och synnerligen med ensamkommande flyktingbarn som är en särskilt utsatt grupp. Brist på tillit och uteblivet förtroende i relationen mellan socialarbetare och klient kan betraktas som ett misslyckande i arbetet. Socialarbetaren kan inte få en korrekt förståelse av barnets behov och på så sätt inte heller möta behoven i beslut om åtgärder och vårdplaner (Kamali, 2002).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras det material som samlats in för att skapa en förståelse för studiens ämne och problematik. Materialet har kategoriserats i underrubriker som bygger på teman av den tidigare forskning som gjorts på ämnet.

3.1. Hinder i etableringsprocessen

För att förstå socialarbetares eventuella svårigheter i utförandet av arbetet gentemot deras uppdrag gällande ensamkommande barn är det först och främst viktigt att förstå de situationsspecifika faktorer som kan skapa dessa svårigheter. Det kan finnas hinder i etableringsprocesser för ensamkommande barn, inte minst då de kan lida av psykologiska trauman som orsakats av oroliga uppväxtförhållanden, krig och separation från föräldrar och familj/släkt. Utöver det kan asylprocessen skapa psykologisk påfrestning på grund av oro, långa väntetider och oförmåga att ta beslut kring eller påverka sin egen framtid.

I avhandlingen ”Ensamkommande men inte ensamma” förklarar Marie Hessle (2009) att ensamkommande barn i större utsträckning lider av psykosociala problem då de anländer till ankomstlandet än andra barn som flytt/immigrerat tillsammans med vårdnadshavare eller annan familj (Hessle, 2009). Hessle förklarar att allvarliga symptom så som ångest, depression och PTSD (posttraumatiskt stressyndrom) är vanligt bland de ensamkommande barnen, samt att de överlag har en förhöjd risk vad gäller att utveckla psykopatologi (Hessle, 2009). Vidare förklarar Hessle att ytterligare en bidragande faktor till psykosociala problem hos ensamkommande barn är den utsatta situationen som de befinner sig i, vilket innefattar bland annat den långa och obestämda väntetiden efter ansökan om permanent uppehållstillstånd samt traumatiska upplevelser under flykten från- samt under tiden i- hemlandet. Ytterligare en faktor är den stress och oro barnet kan uppleva kring sin familj som barnet separerats från, men även sin situation och placering i det nya landet (Hessle, 2009).

Hessle förklarar att det sociokulturella även är en stor utmaning för ensamkommande barn då de kommer till Sverige, varför det är särskilt viktigt att skapa kontinuitet under deras uppväxt (Hessle, 2009). Barnen har ofta växt upp med en stor familj och släkt som haft ansvaret för barnets skydd och omsorg. Omsorg och skydd ersätts av välfärdssystemet då de kommer till Sverige, och det formella systemet som består av lärare och andra professionella ersätter det informella systemet som består av familj, släkt och vänner (Hessle, 2009). För att klargöra så menar Hessle att majoriteten av ensamkommande flyktingbarn kommer från uppväxtförhållande i länder där familjestrukturer utgörs av en utvidgad familj, vilket innebär att flera vuxna är involverade i den dagliga omsorgen. Det finns en stor samhörighet och samverkan i motsats till den svenska familjestrukturen som uppmuntrar självständighet (Hessle, 2009). Självständighet i form av att unga ska flytta hemifrån och bli ekonomiskt självständiga i tidig ålder uppmuntras sällan i kollektivistiska kulturer, där det istället är vanligare att barn växer upp med stora kontaktnät, släkt och familj som tar hand om varandra

både vad gäller omsorg och ekonomiskt bistånd fram tills att man gifter sig. På så vis blir omställningen och ensamheten särskilt förvirrande och svårhanterlig för ett ensamkommande barn (Hessle, 2009).

I ”Från asylhem till eget hem: ensamkommande asylsökande barn” förklarar Höijer och Magnusson (2008) att ensamkommande barn kan uppleva svårigheter vad gäller att ta kontakt med svenska barn och ungdomar, även om de går på samma skola. Anledningen är att de inte känner sig accepterade eller välkomnade att delta i kulturaktiviteter eller fritidsaktiviteter som finns tillgängliga för skolbarnen (Höijer & Magnusson, 2008). Författarna förklarar vidare att det kan grunda sig i att det finns kulturella skillnader mellan de ensamkommande och de svenska barnen, vilket visar sig i att de har olika sociala regler eller intressen. Det bristande kamratskapet med svenska barn leder till att ensamkommande barn spenderar största delen av sin tid med varandra, vilket begränsar deras kontaktnät och skapar hinder i etableringsprocessen (Höijer & Magnusson, 2008).

I ”Socialtjänstens respons på ”flyktingkrisen” – mottagandet av ensamkommande barn” förklarar Backlund et. al. (2021) att det finns två bilder av hur ensamkommande barn uppfattas av socialarbetare. Den ena bilden är att ensamkommande barn är som vilka barn som helst, och den andra – motstridiga – är att de är avvikande och i behov av gränssättningar och regler vad gäller vård och omsorg (Backlund et. al. 2021). Författarna förklarar vidare att detta skapar en problematik i beslut om deras placeringar, där till exempel HVB-hem anses vara problematiska som boenden för ensamkommande barn, eftersom deras verksamhet ursprungligen är utformad för andra målgrupper. Med andra ord är HVB-hem inte anpassade att möta ensamkommande barns behov och förutsättningar (Backlund et. al. 2021). Backlund et. al. förklarar att stödet som socialarbetare ger ensamkommande barn är avgörande för deras basala behov, men ofta upplevs som otillräckligt trots att en tillitsfull relation är central för deras välmående och utveckling (Backlund et.al. 2021).

I ”Socialt arbete och migration” förklarar Montesino & Righard att ingen aktör egentligen har som uppdrag att skapa en ömsesidig, kärleksfull och långvarig relation till ensamkommande barn, vilket ytterligare kan vara en bidragande faktor till deras utsatthet då de saknar föräldrar eller vårdnadshavare (Montesino & Righard, 2015). Socialarbetares roll vad gäller arbete med ensamkommande barn består mest av kontroll, samordning och anpassning till andra aktörer. Det finns dock en problematik i samverkan mellan aktörerna samt behovsanpassade insatser, särskilt vad gäller stöd i förhållande till psykisk ohälsa upplevs som särskilt otillräcklig (Backlund et. al. 2021).

Förlusten av en vårdnadshavare kan vara en mycket traumatiserande erfarenhet för ett barn, förklarar Hessle (2009). Man kan dock hjälpa att motverka och skydda barnet mot ytterligare trauma och stressmoment om barnet får en säkrad anknytning tidigt i livet (Hessle, 2009). Barn och unga har förmåga att skapa så kallad resilience, vilket innebär en motståndskraft mot

trauma och stress. För att skapa resilience behöver barnet uppleva en känsla av sammanhang, ha en uppfattning och förståelse för sin tillvaro samt ha en tilltro till att det finns lösningar på svåra situationer och att det är meningsfullt att prova dem (Hessle, 2009). Det är därför viktigt att personal på HVB-hem och socialtjänsten samarbetar för att skapa en stabil och trygg miljö för de ensamkommande barnen, men även att de skapar sammanhang där barnen känner sig delaktiga i samhället vilket bidrar till en känsla av meningsfullhet och tillhörande samtidigt som det minskar risken för utanförskap (Hessle, 2009).

3.2. Ansvarsfördelning och samarbete mellan aktörer

Dychawy Rosner förklarar i boken ”Samarbete för hälsa” (2010) att socialarbetarens arbete bygger på samsarbetsrelationer med flera andra aktörer, så som HVB-hem och skola. På så vis är även behandlingen av klienten beroende av de andra aktörernas samarbete, då socialarbetaren delvis agerar medium mellan klient och till exempel skola, och delvis är beroende av information och samarbete av samma aktör för att fullfölja behandling av klienten (Dychawy Rosner, 2010). Då det finns ett gott samarbete mellan till exempel skola och socialarbetare, så kan utsatthet eller problembeteende snabbt uppmärksammas och vidareförmedlas för att skapa gemensamma åtgärdsinsatser. Det är med andra ord idealt eftersom samarbetet leder till ett gemensamt mål för klientens välmående och utveckling (Dychawy Rosner, 2010).

Lalander och Raof förklarar i ”Vi vet vad du behöver”: Konstruktion och motstånd av ”ensamkommande” på HVB” (2009) att ansvaret för omsorg och utveckling för ensamkommande barn ligger på socialtjänsten. Socialarbetare är högutbildade och har mer kompetens att behandla och arbeta med ensamkommande barn, men den vardagliga omsorgen ligger på personal som jobbar på HVB-hem. Det dagliga arbetet och ansvaret utförs av HVB-personal efter direktiv och uppföljning som utförs av socialarbetare (Lalander & Raof, 2016). HVB-personal måste ha grundläggande kunskaper om barnens utveckling samt vilka metoder som bör tillämpas för att ge dem rätt och stöd. Det finns dock en problematik i att HVB-persona har varierande utbildningsbakgrunder samt att få är utbildade inom vård (Westerdahl, 2013).

Om man utgår från att ensamkommande barn kan ha en förhöjd risk för psykosociala problem (Hessle, 2009) är det särskilt viktigt att omvårdspersonal eller andra vuxna (till exempel lärare) har en förståelse för – och kan hantera – barnet samt tillhandahålla omsorg, stöd och behandling. I en rapport från IVO (Inspektionen för vård och omsorg) skriver Westerdahl (2013):

”En fördjupad granskning av utbildningsnivå och arbetssätt bekräftar detta tillsynsresultat; många HVB saknar personal med utbildning inriktad mot vård och behandling. Det visade sig också att få verksamheter använder namngivna behandlingsinsatser eller definierade förhållningssätt som kännetecknar deras verksamhet. Och att vissa HVB använder ett mycket

stort antal insatser. Arbetssätt och metoder tycks ogenomtänkta och saknar många gånger vetenskapligt stöd. Det kan därför ifrågasättas om personalen har tillräcklig kunskap om de metoder som tillämpas.” (Westerdahl, 2013)

Lalander och Raof (2016) förklarar att det är viktigt att förstå de ensamkommande barnen utifrån deras unika förutsättningar och kultur. De förklarar att personal på HVB-hem jobbar efter direktiv från socialtjänsten med syfte att socialisera barnen, men dessa direktiv utgår främst från uppfattning om vad det innebär att vara barn i Sverige. Detta kan leda till att barnen skapar ett motstånd mot personalen, då de känner sig maktmässigt underordnade istället för hörda. Sådant motstånd grundar sig ofta i missuppfattning på grund av kulturella skillnader (Lalander & Raof, 2016). Hessle (2009) menar också att det är av vikt att ha respekt för ensamkommande barns kulturella bakgrund eftersom de sociokulturella skillnaderna kan vara en utmaning för barnen då de kommer till Sverige (2009).

3.3. Socialarbetarens kompetens i arbetet

I detta avsnitt kommer tidigare forskning lyfta fram vilka kompetenser som idealt gynnar socialarbetare vad gäller förmågan att på ett tillfredställande sätt uppnå sitt uppdrag i arbetet mot ensamkommande flyktingbarn.

Empati är en egenskap som återkomma lyfts i tidigare forskning, då det är ett grundläggande förhållningssätt för att kunna förmedla sympati, respekt och ödmjukhet samt nå en förståelse för klientens situation. George & Ellisson förklarar i ”Incorporating Spirituality into Social Work Practice with Migrants” (2005) att genom ett empatiskt förhållningssätt så kan socialarbetaren bygga ett förtroende med det ensamkommande barnet, vilket möjliggör och underlättar för en individualiserad vård- och genomförandeplan (George & Ellisson, 2005). De förklarar vidare att förtroendet som skapas i ett empatiskt förhållningssätt även kan hjälpa barnet att klarare kommunicera sina känslor, upplevelser och erfarenheter. Detta kan hjälpa barnet att bearbeta och förstå händelser i dess liv, samtidigt som socialarbetaren får möjligheten att uppfatta barnets situation ur dess egna perspektiv (George & Ellison, 2005). En god relation mellan klient och socialarbetare är avgörande vad gäller att få insikt i barnets behov, erfarenheter och kulturella bakgrund. Men utöver att det gynnar barnet, så kan det även gynna socialarbetaren som får ökat förståelse och respekt för bland annat kultur, etnicitet och politiska skillnader. Med andra ord får socialarbetaren se barnet som en hel och egen person, inte endast som ett resultat av en flyktingkris (George & Ellison, 2015).

George och Ellison förklarar att ett empatiskt förhållningssätt dels handlar om att medvetet sträva efter kunskap och förståelse för att utveckla empati, men att det även utvecklas i det sociala samspelet mellan socialarbetare och klient. Empati som kompetens varierar därför från person till person, och det finns en risk att enskilda socialarbetare har svårigheter med att tillämpa ett empatiskt förhållningssätt (George & Ellisson, 2015). Författarna förklarar vidare att bristande empatiskt förhållningssätt kan uppstå hos socialarbetare då de upplever en förlust

av sin expertroll i möten med ensamkommande barn, då de inte är tillräckligt utbildade att hantera barnens unika situation. Detta går dock att förbättra genom ökad kunskap och förståelse, särskilt vad gäller att ha känslighet i balansen mellan expertroll och stöd. George och Ellison menar att det kan vara en svår balansgång mellan att agera expert (auktoritär) och stödjande (empatisk) vilket socialarbetare måste lära sig brottas med (George & Ellison, 2015). Det är grundläggande för hela arbetet med ensamkommande barn att socialarbetaren har kompetens att föra samtal och kommunicera med barnet. Om förståelsen för klientens behov är bristfällig så kan det leda till att socialarbetaren bedömer fel insatser och att omsorgen blir undermåligt (George & Ellison, 2015).

Socialarbetares kommunikationsförmåga är med andra ord avgörande för en välfungerande samtalsprocess. Socialarbetaren behöver kunna identifiera och förstå barnets behov, tankar och känslor under samtalet. Vidare behöver socialarbetaren även vara medveten om och bortse från sina egna förmodar för att undvika förutfattade meningar och missuppfattningar av vad barnet vill kommunicera (George & Ellison, 2015). Socialarbetaren ska även vara kapabel att ta emot ny information och ställa frågor för att skapa en god kommunikationsmiljö samt förstå situationen. Detta är grundläggande för att utveckla ett gott samspel med barnet (George & Ellison, 2015).

3.4. Socialarbetarens kulturkompetens

Miller et. al. förklarar i sin artikel "Providing culturally safe care in the best interests of unaccompanied humanitarian minors" (2013) att ensamkommande barns problematik emellanåt kan vara svårbehandlad på grund av svårigheter att förstå deras behov. Detta kan i sin tur förvärras då ensamkommande barn upplever rädsla eller osäkerhet i möten med myndigheter då de själva har svårt att begripliggöra situationen, vad som förväntas av dem och vad mötena innebär. Det kan till exempel vara förvirrande att förstå socialtjänstens uppdrag och vad socialarbetarens roll är i barnets liv. Utöver det upplever många ensamkommande barn en känsla av utanförskap samt att de har svårt att leva upp till normerna i Sverige (Miller et. al. 2013). Vidare förklarar Miller att socialarbetare måste vara medvetna och uppmärksamma på hur den svenska ungdomskulturen påverkar de ensamkommande barnen. Med andra ord kan barnen uppleva utanförskap eller osäkerhet då de inte helt förstår de svenska barnen och deras sociala regler. Detta kan vidare påverka barnen negativt då de känner ett behov att skapa kontakt eller kamratskap med svenska barn men upplever en oförmåga att göra så på grund av språkbrist (Miller et. al. 2013).

I "Kulturkompetens i socialt arbete: om socialarbetarens och klientens kulturella bakgrund" skriver Kamali (2002) att socialarbetare bör ha yrkesspecifika utbildningar riktade mot arbetet med ensamkommande barn för att bättre kunna begripa deras problematik ur ett kulturellt perspektiv. I och med att ensamkommande barn har olika kulturella bakgrunder kan det medföra att socialarbetare upplever vissa hinder eller begränsningar i arbetet med dem

(Kamali, 2002). Kamali menar vidare att arbetet med ensamkommande barn hade kunnat förbättras om man anställer fler socialarbetare med kulturella bakgrunder (Kamali, 2002).

George & Ellison förklarar att det i tidigare forskning visats att det kan vara fördelaktigt att socialarbetare med samma eller liknande kulturell bakgrund kan vara bättre lämpliga att arbeta med ensamkommande barn. Anledningen till detta är att socialarbetarna kan ha en större förståelse och förkunskap gällande sociala koder och beteendemönster inom kulturen. Men då ett sådant förslag rent praktiskt är svårt att genomföra innebär det att det finns ett stort behov för socialarbetare med annan kulturell bakgrund än det ensamkommande barnet att utbilda sig, eller skapa förståelse, för andra kulturer. På så sätt kan man öka chanserna att ge barnen rätt stöd (George & Ellison, 2015).

Van Der Haar förklarar i "The Political Context in Everyday Social Work Practice" (2015) att socialarbetare bör se barn som individuella personer istället för en homogen grupp, för att undvika missuppfattning eller antaganden i arbetet med dem. Vidare behöver de förstå att arbetsmetoderna behöver anpassas för individen eftersom samma arbetsmetod inte lämpas för alla klienter. Även om en arbetsmetod i vissa fall är effektiv kan den i andra fall vara ineffektiv eller till och med skadlig för barnet (Van Der Haar, 2015).

4. Metod

Detta kapitel redogör för val av metod samt insamling av material för uppsatsen. Vidare redogörs även tillvägagångssätt samt etik gällande forskningens utförande.

4.1. Val av metod

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka problem socialarbetare upplever i sitt arbete med ensamkommande barn samt vilka faktorer som upplevs som särskilt försvårande. För att få en större insikt i hur socialarbetare själva upplever sitt arbete har vi därför valt att utföra kvalitativa intervjuer med tre socialarbetare. Eftersom studien är av en kvalitativ natur så är insamlandet av material fokuserat på ord och upplevelser, inte siffror och statistik (Bryman, 2011). Då man undersöker med hjälp av upplevelser, förklaringar och ord kan man skapa en djupare förståelse för hur undersökningspersoner upplever och förstår sin omvärld. Tanken med detta är att informanten ska få en röst genom att med egna ord uttrycka sina upplevelser i en förutsättningslös intervju. I bearbetning av det insamlade intervjumaterialet så skapar sedan studiens teoretiska utgångspunkter ett perspektiv som används vid analysen av det empiriska materialet (Bryman, 2011).

Det finns dock för- och nackdelar med kvalitativa intervjuer. fördelarna består bland annat av att forskaren tillåts en inblick i informanternas upplevelser och tolkningar av omvärlden genom sina intervjuer och observationer. På så vis kan forskaren försöka skapa sig en förståelse för informantens perspektiv. Nackdelen däremot är att det kan uppstå ett maktförhållande mellan forskaren och informanten under kvalitativa intervjuer, särskilt då forskaren inte alltid upplevs som jämbördig av informanten. Forskaren ställer frågor och kan upplevas som ledande eller auktoritär, vilket kan leda till att informanten upplever ett behov av att uttala sig efter vad den tror att forskaren förväntar sig (Kvale & Brinkmann, 2014).

I denna studie används kvalitativa semi-strukturerade intervjuer, då tillåter en flexibilitet i datainsamlingen vilket inte strukturerade intervjuer eller enkäter gör. Studien ämnar, som nämnt, att skapa en förståelse för informantens perspektiv och upplevelser istället för att endast få svar på frågor (Mason, 2002). Semistrukturerade intervjuer skapar utrymme för både forskare och informant att gå in på oväntade teman, eller ställa följdfrågor kring svar man ursprungligen inte räknat med som viktiga. Samtidigt håller man intervjun till temat då man följer en viss struktur med utgång i grundfrågor man planerat få svar på (Mason, 2002).

4.2. Litteratursökning

För att samla in nödvändig litteratur för grundförståelse av uppsatsen ämne har vi främst använt oss av Malmö Universitetsbibliotek, men även sökmotorer så som DiVA-portalen (Digitala Vetenskapliga Arkivet) och Google-scholar. Sökord som använts har bland annat varit "ensamkommande barn" i kombination med andra sökord så som "socialtjänsten", "integrationsproblem" och "trauman". Utöver det har även sökningar gjorts för "socialarbetare

arbetsbelastning” samt ”socialarbetare kompetens”. I dessa sökningar har vi sedan valt ut lämpliga vetenskapliga artiklar för att stödja vår forskning. Dessa redovisas i avsnittet om tidigare forskning och utgör en grund och förståelse för uppsatsens problematik. Vi har även sökt på socialtjänstens hemsida efter information och handböcker för socialarbetare och deras arbete med ensamkommande barn, för att vidare stödja vår förståelse av deras uppdrag.

4.3. Urval och avgränsningar

Vi har i denna uppsats valt att basera vår datainsamling på intervjumaterial från tre socialarbetare. Kontakten etablerades genom kommunens växel som delgav fyra namn och nummer till socialarbetare som var verksamma inom enheten för ensamkommande barn och unga. Av de fyra socialarbetarna valde tre att delta i studien. Vi valde att hålla intervjuer med de tre frivilliga och avstå från att söka fler informanter då vi anser att tre informanter är tillräckliga för studiens omfång och tidsbegränsning. En större studie hade kunnat dra nytta av fler informanter, samt i att använda sig av informanter av andra kommuner, då det hade skapat en bredare förståelse av socialarbetares upplevelser samt vilka faktorer som påverkar eller försvårar deras arbete. Vi anser att vi använt oss av en målinriktad urvalsmetod för att finna socialarbetare som ville delta i studien, samt deltagarna är relevanta till studien (Bryman, 2011).

4.4. Genomförande

Den initiala kontakten gjordes via telefon med samtliga informanter, och efter att ha presenterat oss själva och studiens syfte så kom vi överens om att boka möten. Med tanke på den rådande situationen med Covid-19 valde samtliga informanter att genomföra intervjuerna via teams-möte (en plattform för videokonferenser). Intervjuerna bokades enskilt och mail med informationsbrev samt intervjufrågor (bilaga 1 och 2) skickades ut till informanterna innan intervjutillfälle. Efter samtycke har intervjuerna även spelats in med hjälp av teams inspelningsfunktion för att i efterhand kunna transkriberas och bättre analyseras. I och med att vi använde oss av semi-strukturerad intervju som metod fanns det utrymme för följdfrågor, och samtalet kändes mer avslappnat och naturligt. Informanterna hade även fått frågorna utskickade i förhand, vilket bidrog till att informanterna kunde förbereda sig och på så vis slapp oväntade frågor eller spänd stämning.

4.5. Analys av material

Analysarbetet har bestått i inläsning av det utvalda materialet som bestått av vetenskapliga artiklar och böcker. Analysmetoden som använts är så kallad ”meningskodning” där man bryter ner meningar och påståenden i koder. Detta innebär att man binder nyckelord till textdelar för att lättare identifiera meningsbärande meningar. Efter det bildar man kategorier utifrån koderna (nyckelorden) som i sin tur bildar meningar (Kvale & Brinkmann, 2009).

Resultatet av analysen som kodats och kategoriserats har på så vis underlättat en utsortering av material som är relevant för studien. Koderna som använts har bland annat varit ”integrationsproblem” och ”kompetens” vilket sedan sorterats in i kategorier så som ”Socialarbetares kompetens” och ”Hinder i etableringsprocessen”.

4.6. Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet finns det fyra grundläggande etiska principer som vi tillämpat vid genomförandet av vår forskning. Informationskravet, vilket innebär att forskaren måste informera deltagare om studiens syfte innan intervjuerna utförs. Samtyckeskravet, vilket innebär att det bör finnas ett samtycke från deltagarna att delta i studien.

Konfidentialitetskravet, vilket innebär att forskaren anonymiserar deltagarna samt behandlar och förvarar den insamlade informationen på ett sådant sätt att deltagarnas utsagor kan kopplas till deras identitet. Nyttjandekrav, vilket innebär att man begränsar användandet av den insamlade informationen till sin egen studie och forskningsändamål. Med andra ord får materialet inte delas vidare till ovetenskapliga studier eller granskas av sociala myndigheter (Vetenskapsrådet, 2002). Samtliga principer har tagits i hänsyn i denna studie, och informanterna tilldelades information om studiens syfte vid första telefonkontakt. Vidare skickades även mail (se bilaga 1) ut med skriftlig information samt försäkran om anonymitet. Deltagarna informerades också om att deltagande var valfritt, att de kunde avstå från att besvara frågor eller helt välja att avbryta sitt deltagande. Intervjufrågor skickades även med i textform i mailet (se bilaga 2), för att informanterna skulle ha tid att förbereda sig eller välja att avstå innan intervjutillfälle ifall frågorna kändes olämpliga.

4.7 Trovärdighet och tillförlitlighet

Det finns olika kriterier för att bedöma studiers trovärdighet och tillförlitlighet inom kvalitativ forskning. Om studien är tillförlitlig innebär det med andra ord att studiens innehåll är pålitligt och har hög reliabilitet (Bryman, 2011). För att säkerhetsställa att studien har hög reliabilitet ska den kunna upprepas och uppnå samma eller ett väldigt snarlikt resultat. Studien ska med andra ord vara reproducerbar för att den ska vara reliabel. Likheten av studien då den reproduceras är dock mer avgörande inom kvantitativa studier, eftersom kvalitativa studier söker informanternas individuella uppfattningar. På så vis är reliabiliteten i en kvalitativ studie främst avgörande i frågan kring hur forskaren har mätt och tolkat sitt insamlade material. Kravet för reliabilitet grundar sig på så vis i huruvida materialet samlats in på ett systematiskt och hederligt sätt (Bryman, 2011), vilket vi anser att denna studie har.

Vidare kriterier för trovärdighet och tillförlitlighet är validitet, det vill säga om studien är rimlig och hur väl utförd den är. I kvalitativa studier överlappar validitet och reliabilitet varandra någorlunda, då det inte finns siffror som visar på mätningar (utförande). I en kvalitativ studie är validitet grundat i avvägningar och om tolkningarna på resultatet är rimliga i förhållande till det insamlade materialet (Bryman, 2011). Då kvalitativa intervjuer rör sig om att tolka subjektiva upplevelser så grundas en pålitlig tolkning av det forskaren anser relevant

eller rimligt att använda i materialet från de insamlade intervjuerna. Med andra ord måste forskaren avväga vad som är av värde för uppsatsens innehåll. Att göra sådana avvägningar kändes emellanåt svårt i denna studie då vi inte ville missa viktiga uttalanden, men vi anser att då materialet transkriberats och analyserats så har relevant och viktig information tolkats och valts ut.

Urvalet kan anses något begränsat i denna studie, då det insamlade intervjumaterialet bygger på endast tre socialarbetares upplevelser. Detta innebär att generaliserbarheten av studien är begränsad (Bryman, 2011), men då studiens syfte inte är att generalisera observationer så är storleken i urvalet mindre relevant. Studiens har som syfte att förstå socialarbetares upplevelser i deras arbete med ensamkommande barn och ämnar inte vara representativ för socialarbetares åsikter som målgrupp. Förhoppningen med studien är dock att den ska lyfta relevanta upplevelser i ett jämförande perspektiv mot den tidigare forskningen.

Med ovan nämnda kriterier i åtanke anser vi att denna studie har en hög trovärdighet. Vidare fick även informanterna tillgång till resultatet av det insamlade materialet och bekräftade användning av de tolkningar som gjorts, vilket ytterligare bekräftar materialets reliabilitet och validitet. Att tillåta deltagare att godkänna det insamlade materialet gör att man undviker brister i forskarens objektiva tolkning av informanternas subjektiva uttalanden (Bryman, 2011).

5. Resultat.

Detta kapitel kommer intervjuerna att redogöras och diskuteras utifrån informanternas upplevelser i sitt jobb med ensamkommande barn. Informanterna är anonyma och kommer därför refereras till som, P1, P2 och P3. Resultatet av intervjumaterialet kommer att diskuteras efter de teman och kategorier som rubrikerna åsyftar till.

5.1 Presentation av informanterna

Intervjuerna påbörjades med frågor gällande informanternas utbildning, anställning och erfarenhet inom yrket. Samtliga informanter är utbildade socionomer och arbetar inom socialtjänsten. Samtliga har även klienter som är ensamkommande flyktingbarn. Detta var viktigt att fastställa tidigt i intervjun för att försäkra att deras deltagande var relevant för studiens syfte och frågeställningar. P1 har arbetat med ensamkommande barn i nästan tre år, P2 har arbetat med ensamkommande barn sedan augusti 2016. P3 var relativt nyexaminerad och har haft sin anställning vid socialtjänsten i drygt 1 år samt jobbat med ensamkommande barn lika länge. Informanterna fick sedan frågor kring sina egenskaper och hur de upplevde sina relationer med sina klienter som var ensamkommande barn.

Gemensamma nämnare hos samtliga informanter var att respekt och lyhördhet var viktigt i arbetet med ensamkommande barn. De hade snarlika svar i åsikten om att det är grundläggande att skapa en tillitsfull relation med barnen, samt att man måste vara just lyhörd för att kunna uppfatta om något inte står rätt till i barnets liv eller om barnet uttrycker särskilda behov. P2 berättar att det emellanåt ändå uppstår svårigheter vad gäller att förstå och tolka barnens behov och samtliga informanter menar att det finns flera faktorer och egenskaper som påverkar arbetet med ensamkommande barn. Att vara öppensinnad och ha en god attityd är viktigt för att utveckla ett gott samspel, och P1 nämner att det är särskilt viktigt då barnen kommer från andra kulturer. P1 förklarar vidare att det kan vara gynnsamt att vara frågvis, eftersom det visar ett intresse för barnet och dess upplevelser samtidigt som man själv kan lära sig om barnets kultur och unika åsikter och erfarenheter. P1 menade vidare att det ibland kunde vara bättre att ha mindre kunskap om kulturer för att man då inte är lika benägen att agera efter fördomar eller förutfattade meningar. P3 menar att empati och logik egentligen är viktigare än utbildning och erfarenhet, då ensamkommande barn är som vilka barn som helst men att de endast behöver lite mer stöd och förståelse.

5.2. Socialarbetarens stödfunktioner

Vad gäller frågor kring informanternas upplevelse av sin yrkesroll som socialarbetare med inriktning mot ensamkommande barn förklarar både P1 och P2 att de upplever att rollen främst ska vara neutral och att man inte har skyldigheter i sitt uppdrag att till exempel trösta barn. P2 förklarar:

”Jag försöker ge rum åt barnet att tala, men ibland är det svårt att avgöra om barnet förstår att jag vill ge det utrymme att föra sin egen talan eller ta upp saker på egen hand, eller om barnet tänker att jag bara sitter och stirrar”. P2 fortsätter; ”Det är svårt att säga hur barnen upplever mitt stöd, men jag försöker utgå från ett empatiskt förhållningssätt. Det är inte alltid lätt för man måste ändå fokusera på det som ska göras, man får inte investera för mycket känslor för då är det svårt att fokusera på arbetet. Man måste ändå förhålla sig till vissa tillvägagångssätt, och det bästa sättet att hjälpa barnen är att motivera dem till att fullfölja planeringen. Det är den bästa metoden tror jag”.

P1 har ett liknande förhållningssätt och menar att uppgiften framförallt är att tillgodose de grundläggande behoven, samt att motivera barnen att följa planeringen som innefattar bland annat att gå i skolan. Finns det problem så försöker man lösa dem. P1 förklarar;

”Man försöker skapa sig en bild av barnet och vad grunden till problemet kan vara om det nu finns något. Man får anpassa sig lite och försöka se det ur barnets perspektiv. Det är inte alltid barnet vill det man försöker motivera det till”.

P3 förklarar att hen upplever att en mer kamratlig relation kan öka förtroendet hos barnet och menar att barnet känner sig tryggare vilket skapar en ärligare kommunikation. P3 förklarar vidare att det är viktigt att barnet ska kunna uttrycka om det är något det behöver hjälp med, särskilt då man inte kan träffa barnet dagligen. Då är kommunikationen viktig om man ska ha möjlighet att få reda på ifall något inte fungerar som det ska. P3 förklarar;

”även om det är något litet så som att det inte går bra med läxorna... sådant är viktigt att plocka upp. Det är viktigt att man inte bara förväntar sig att få in sådan information från skola eller HVB-hem, utan att man i första hand får höra det av barnet självt”.

I frågor kring vilken kompetens som är viktig i arbetet med ensamkommande barn förklarar P1 och P2 rätt snarlikt att det är viktigt att kunna skapa en känsla av sammanhang för barnen. Ensamkommande barn är nya till Sverige och kan därför känna sig vilsna. Därför är det viktigt att man som socialarbetare är noggrann i sin kommunikation och använder sig av upprepning för att skapa sammanhang. Informanterna menar att upprepning är en metod som används för att minska ängslighet och nervositet. De menar att barnens uppfattningsförmåga påverkas av alla yttre faktorer och osäkerhet, att upprepning är viktigt för att barnet ska ta till sig information och förstå hur saker fungerar. När barnet kan tillgodogöra sig information så kan det också underlätta för dem att integrera sig i samhället. P1 och P3 uttrycker att det är viktigt att ge barnen stöd, men att möjligheten att kommunicera med barnet beror på relationen till barnet, men också på barnets attityd och språkkunskaper. P1 förklarar att det är

enklast att stödja ett barn om relationen till barnet är stabil eftersom det skapar en bättre möjlighet för ett samspel och samarbete.

Vad gäller att föra samtal med barn som lider av trauma upplever samtliga informanter någon form av otillräcklighet. Det kan vara svårt att veta precis hur man ska handla eller vad man ska säga då barnet talar om sina traumatiska upplevelser. P1 förklarar;

”Ibland kan man bli nervös eller känna sig otillräcklig i samtalet. Vissa av barnen har oerhört traumatiska upplevelser. Tanken är ju inte att vi ska agera psykologer, den kompetensen har vi inte, och förväntas väl inte heller ha. Men man vill kunna bemöta barnet på ett lämpligt sätt när det väljer att uttrycka sig. Man vill kunna stödja barnet, så det känns som man brister i den hjälp man kan ge och man blir orolig att det ska påverka relationen om man inte i en sådan stund kan visa stöd. Sen är det såklart också ett gott tecken på att barnen anförtro en eller är redo att öppna upp om de trauman de upplevt. Det är inte alltid så lätt, vi är alla bara människor”.

Vidare förklarar även P1 och P2 att det är viktigt att hålla sig uppdaterad i lagstiftningar och politiska frågor, eftersom de kan påverka barnens situation men också vara grund till deras oro eller frågor. P2 förklarar att vissa politiska debatter eller uttalande som de hört om på TV kan tolkas fel eller återberättas av andra barn och ungdomar på ett felinformerat sätt. Detta kan sedan skapa oro hos barnen gällande deras situation eller trygghet i Sverige. På så vis är det viktigt att kunna förklara hur samhället och lagar fungerar i Sverige, vilket barnet med ökade språkkunskaper sedan även själv kan läsa sig till.

5.3. Socialarbetarens begränsningar i förmåga att ge stöd

Informanterna tillfrågades vidare om de kände eller upplevde begränsningar i sitt arbete mot ensamkommande flyktingbarn vad gäller att skapa en god relation. Samtliga informanter nämnde tidsbrist och hög arbetsbelastning som huvudsakliga faktorer som hämmade dem från att engagera sig fullt ut i de klienter de hade. Tidsbrist ansågs vara en hindrande faktor då det påverkar den tid de har att skapa en relation till barnen. Med andra ord är besöken för korta och för få för att helt lyckas skapa en god relation där barnen litar på en. Vidare förklaras att de måste fokusera på att uppfylla de byråkratiska aspekterna av besöken, vilket lämnar lite tid åt samtal som skapar emotionella band. P2 förklarar:

”Emellanåt är det väldigt stressigt att hinna med allt... samtalen är tidsbokade och för att hinna med sin arbetsdag är det viktigt att hålla sina tider. Det gör att man ibland hastar igenom vissa möten, ställer de frågor som man behöver besvara och sen inte hinner med en mer naturlig eller avslappnad interaktion. Det blir väldigt fyrkantigt”.

Vidare nämner P1 och P2 båda att det ofta uppstår kommunikationsproblem på grund av att de inte kan kommunicera på svenska eller i vissa fall heller engelska med barnen. Vissa barn har inte hunnit lära sig tillräckligt svenska för att kunna uttrycka, eller förstå, allt. Detta kan leda till missförstånd, trots att barnen har tolk, eftersom man inte kan tala på ett flytande eller naturligt sätt med varandra. P2 förklarar;

”Under min utbildning har det varit betonat att man måste välja sina ord rätt för att undvika missförstånd med klienten. Detta är ibland problematiskt då man tyvärr inte kan kontrollera hur tolken förmedlar vad man sagt. Jag menar inte att tolken på något sätt är oprofessionell, men vissa ord kanske har en annan mening eller betoning i barnets modersmål. Det hade på många sätt varit enklare att ha direktkommunikation”.

P1 uttrycker en liknande uppfattning och förklarar; *”Man måste vara uppmärksam på barnets reaktioner då det jag säger blir översatt, så att det inte uppstår missförstånd. Jag frågar då ifall barnet undrar något eller behöver förtydligande, men det är svårt att förstå vilken nivå barnet tar sig till det man förklarar om man inte talar samma språk”.*

Sammanfattningsvis visar resultatet att informanterna upplever svårigheter att uppfylla sina önskningar vad gäller att skapa en god relation till sina klienter på grund av tidspress, hög arbetsbelastning men även vad gäller kommunikationssvårigheter på grund av att de inte talar ett gemensamt språk. P3 förklarar att det emellanåt kan vara svårt att förmedla rätt närvaro och empati eftersom ramverket för deras yrkesroll begränsar stödet till att främst röra insatser. P3 förklarar;

”Ibland kan det vara svårt att på kort tid skapa ett positivt möte med barnen då de är rädda för myndigheter, de ser en som en fiende och kan visa motstånd, misstro eller helt enkelt inte vilja prata. Det tar tid att skapa förtroende och ofta krävs det att de får se någon form av resultat av det man pratar om, så att de förstår att det inte är tomma ord”.

5.4. Hantera kulturella skillnader

I frågor hur informanterna upplever kulturskillnader i arbetet med de ensamkommande barnen, och huruvida kulturkompetens är av vikt menar de överlag att problem sällan uppstår. Informanterna förklarar att barnen överlag snabbt anpassar sig till den svenska kulturen då de placeras i familjehem vilket hjälper i integrationsprocessen. Däremot nämns det att kulturperspektivet är tydligare i barnens försök till kamratskap med svenska barn. Det kan vara svårt för dem att få svenska kompisar vilket påverkar dem negativt. De känner en press att bli svenska och försöker därför främst umgås med svenska barn för att de upplever en

bättre samhörighet och delaktighet i samhället på det viset. P1 förklarar dock att de svenska barnen emellanåt kan ha en negativ effekt på det ensamkommande barnet också;

”Man ser ett visst mönster tyvärr. Barnen har en önskan om att passa in och leva på samma sätt som dom svenska barnen, vilket inte är dåligt i sig men ibland innebär det en sida av ungdomskultur som kanske är... mindre bra helt enkelt. Det handlar om dyra märkeskläder, pengar, festande och attityder som idealiserar en kriminell livsstil. Detta är ju problematiskt även hos svenska ungdomar, det jag menar är att de helt enkelt hamnar i dåligt umgänge i sin önskan av att assimilera vilket i längden kan ha motsatt effekt”.

Både P1 och P2 förklarar på liknande sätt att detta mönster är ett relativt vanligt problem. P2 nämner även att barnen som hamnar i detta mönster sällan pratar om några större framtidsplaner, utan fokus ligger väldigt mycket på nutid. En annan faktor som nämns är att barnen ofta ser sig själva som vuxna, vilket kan uttryckas i attitydproblem i samtal när socialarbetarna ställer frågor eller talar om skolprestationer. P2 nämner att det delvis kan bero på att barnen på ett sätt tvingats bli vuxna tidigt på grund av deras situation, men att det också tillhör tonåren att vara lite upprorisk och vilja vara vuxen. Därför menar P2 att det är svårt att avgöra om det är problem relaterade till kulturella skillnader, kulturintegration eller helt enkelt ”normala tonårsfasoner”. P2 förklarar vidare att oavsett orsak är det viktigt att försöka motivera barnet till en positiv framtidsbild genom att till exempel prata om olika utbildningsmöjligheter. P3 förklarar att det i många fall kan vara svårt för barnen att se en framtid på grund av deras erfarenheter kring flykt, separation från familj och asylprocessen. P3 förklarar;

”Det kanske är svårt att se en framtid när man levt genom mycket negativt och varit ovetande eller oförmögen att påverka sin situation. Det är viktigt att motivera barnen, lyfta deras självförtroende och få dom att tro på att det finns ett liv efter det dom gått igenom”.

Samtliga informanter uppfattar överlag att problem kan röra normalt tonårsbeteende eller vara grundat i trauma som orsakar misstro för framtiden, men menar att just det kulturella inte är en problematisk faktor. P2 förklarar;

“såklart att man missförstår varandra emellanåt, ibland på grund av den språkliga barriären, men barnen är anpassningsbara och lär sig snabbt. De uppfattar att de måste förstå hur saker och ting fungerar i Sverige och de har en stark vilja att integreras, känna samhörighet. Så jag uppfattar att de mer har en nyfikenhet eller vilja att göra rätt, vilket är positivt och underlättar för alla”.

5.5. Rum för utveckling

Slutligen ställdes frågor kring huruvida socialarbetarna upplevde att det fanns utrymme för utveckling i deras arbete, men även ifall det erbjöds möjlighet till utveckling eller utbildning på arbetsplatsen. Samtliga informanter förklarar att det erbjuds diverse utbildningar inom socialtjänsten och att man uppmuntras från ledningsnivå att delta i seminarier och utbildningstillfällen. P3 förklarar att det även är möjligt att ta tjänstledigt för att utbilda sig på annat håll, till exempel universitetet, samt att man inte behöver oroa sig för att förlora sin anställning om man väljer att göra det. P3 nämner:

”det finns en säkerhet i kommunalt jobb vad gäller sånt, samtidigt är det såklart kul att ens chefer är glada i att hålla personalen på en god kunskapsnivå. Saker och ting kan ändras över åren och det man studerat för x antal år sedan kanske inte är lika relevant idag”.

Utöver det påpekar P1 att det är ett stort informationsflöde på arbetsplatsen och att man ständigt hålls uppdaterad på det viset. P2 förklarar;

”Det kan vara frustrerande ibland, för även om man försöker hålla sig uppdaterad så är det inte alltid som cheferna är uppdaterade om hur vår situation ser ut. De är medvetna om vissa problem, men det är mycket snack och lite verkstad om man får säga det så”.

P2 refererar här till problem som socialarbetare upplever i sitt dagliga arbete, så som dokumentation och hög arbetsbelastning, där man önskar förbättringar i vissa frågor men aldrig ser en faktisk lösning. P2 förklarar vidare;

”det är inte bara socialarbetare som ska utvecklas och utbildas för att klienterna ska få bättre stöd, vi måste ha tid att göra det också”.

6. Analys och diskussion

Detta kapitel kommer diskutera och analysera det material som insamlats från informanterna utifrån de teoretiska perspektiv som tillämpats i uppsatsen. Empirin kommer vidare även kopplas till den tidigare forskningen med syfte att både styrka och jämföra information.

6.1 Socialarbetarens kompetens

Informanterna talar om den empatiska förmågan som en stor grund för gott arbete i deras uppdrag med ensamkommande barn. Empati nämns vara en faktor för en god relation mellan socialarbetare och klient. En god relation är gynnsam för både socialarbetaren och klienten, eftersom en god relation skapar ärlig kommunikation, vilket leder till att klienten kan få rätt insatser och stöd. Detta nämner även George & Ellison då de förklarar att ett empatiskt förhållningssätt kan bygga ett förtroende med det ensamkommande barnet, vilket möjliggör och underlättar för en individualiserad vård- och genomförandeplan (George & Ellison, 2005). Informanterna talar om vikten att kunna ge rätt stöd på olika sätt, bland annat genom att skapa sammanhang och motivera barnen, men nämner att ett empatiskt förhållningssätt sällan är enkelt på grund av tidspress och hög arbetsbelastning. En av informanterna nämner också att man inte bör investera för mycket känslor i barnet då det tar fokus från arbetet, vilket även med stöd i den tidigare forskningen och socialarbetarens uppdrag är riktigt. Ingen aktör har egentligen i uppdrag att skapa en ömsesidig, kärleksfull och långvarig relation till sin klient (Montesino & Righard, 2015). Även om empati och goda relationer möjliggör en bättre utförande av socialarbetarens uppdrag så består socialarbetarens roll vad gäller arbete med ensamkommande barn består främst av kontroll, samordning och anpassning till andra aktörer (Backlund et. al. 2021).

En av informanterna förklarar att hen upplever att en mer kamratlig relation kan öka förtroendet hos barnet och menar att barnet känner sig tryggare vilket skapar en ärligare kommunikation. Det tyder på att det finns vissa skillnader i den upplevda yrkesrollen, eller hur man förhåller sig till sitt uppdrag. En av informanterna menar som nämnt att känslor kan komma i vägen för arbetet, medan den andra upplever att en kamratlig relation är viktig för arbetet. Detta kan relateras till George och Ellison som förklarar att empati som kompetens varierar från person till person, och att enskilda socialarbetare kan ha svårigheter med att tillämpa ett empatiskt förhållningssätt (George & Ellison, 2015). Författarna förklarar vidare att bristande empatiskt förhållningssätt kan uppstå hos socialarbetare då de upplever en förlust av sin expertroll i möten med ensamkommande barn om de inte är tillräckligt utbildade att hantera barnens unika situation. Detta kan delvis tolkas från informanternas uttalande kring att de upplever otillräcklighet i samtal med ensamkommande barn som lider av trauman. Informanten uttrycker att hen ibland känner sig otillräcklig eller nervös i samtalet då hen inte vet hur den ska agera. George och Ellison förklarar att det kan vara en svår balansgång mellan att agera expert och stödjande (empatisk) vilket socialarbetare måste lära sig brottas med (George & Ellison, 2015), vilket går att relatera till informantens problematik.

Det är dock i denna situation även viktigt att poängtera att socialarbetaren faktiskt inte är en terapeut, vilket även informanterna själva påpekar. Hessle förklarar att ensamkommande barn

i större utsträckning lider av psykosociala problem då de anländer till ankomstlandet än andra barn som flytt/immigrerat tillsammans med vårdnadshavare eller annan familj (Hessle, 2009). Detta innebär dock att det finns ett behov att som socialarbetare som jobbar mot ensamkommande flyktingbarn ha en kompetens i att hantera klienter med just psykosociala problem och trauman. Det är även särskilt intressant i relation till att Backlund et. al's argument om att HVB-hem inte heller är anpassade för att möta ensamkommande barns behov och förutsättningar (Backlund et. al. 2021). De menar vidare att stödet som socialarbetare ger ensamkommande barn är avgörande för deras basala behov, men upplevs som otillräckligt för deras välmående och utveckling (Backlund et.al. 2021).

Informanterna enas dock om att god kommunikation är grundläggande för att barnet ska få rätt stöd och behandling. Informanterna menar på att detta kan uppnås genom att försöka få barnet att tala öppet om sina behov, samt att det ligger stor vikt i att försöka förstå barnet utifrån dess unika perspektiv och situation. Detta kan även leda till ett bättre samspel och relation till barnet, vilket även bekräftas i den tidigare forskningen av bland annat George och Ellison (2015). En informant nämner att upprepning även är en viktig metod för att skapa en förståelse för situationen samt en känsla av sammanhang. Detta kan relateras till Hessle som förklarar att resilience uppnås av barnen vid känsla av sammanhang, vilket innebär att barnet har en uppfattning och förståelse för sin tillvaro samt ha en tilltro till att det finns lösningar på svåra situationer och att det är meningsfullt att prova dem (Hessle, 2009). Hessle förklarar att detta kan hjälpa att motverka ytterligare trauman och stressmoment för barnet (Hessle, 2009).

6.2. Den kulturella aspekten

Frågor kring vilka faktorer socialarbetare upplever som problematiska i sitt arbete med ensamkommande barn innefattar även huruvida den kulturella aspekten kan nämnas som faktor. En stor del av litteraturen i den tidigare forskningen påpekar vikten av att ha förståelse för barnets kultur och att det kan vara gynnsamt i arbetet med dem (Lalander & Raoof, 2016, Hessle, 2009, Kamali, 2002). Informanterna var relativt eniga om att de dock inte upplevde någon problematik vad gäller kulturella skillnader som faktor. Informanterna nämnde att språkbarriärer kunde uppfattas som problematiska, särskilt i kommunikation med tolk, men att barnens kulturella bakgrunder inte var en problematisk faktor då de "försvenskades" väldigt snabbt. De menade hellre att barnen kunde uppvisa normal tonårsattityd som en spegling av den svenska ungdomskulturen de ville vara en del av. Detta kan relateras till Backlund et. al. som menar att det finns två bilder av hur ensamkommande barn uppfattas av socialarbetare. Den ena bilden är att ensamkommande barn är som vilka barn som helst, och den andra att de är avvikande och i behov av gränssättningar och regler vad gäller vård och omsorg (Backlund et. al. 2021). Detta är delvis relevant då informanterna å ena sidan talar om barnens snabba anpassning till den svenska ungdomskulturen men samtidigt menar på att anpassningen även är problematisk då barnen uppvisar attitydproblem, intresse för kriminell livsstil och festande som resultat. Hessle förklarar att det sociokulturella är en stor utmaning för ensamkommande barn, varför det är särskilt viktigt att skapa kontinuitet under deras uppväxt (Hessle, 2009). I Höijer och Magnusson (2008) menar att ensamkommande barn kan uppleva svårigheter vad gäller att ta kontakt med svenska barn och ungdomar, även om de går på samma skola samt att det bristande kamratskapet med svenska barn leder till att ensamkommande barn spenderar

största delen av sin tid med varandra, vilket begränsar deras kontaktnät och skapar hinder i etableringsprocessen (Höijer & Magnusson, 2008). Dessa resultat från tidigare forskning stämmer inte helt med resultatet av informanternas uttalande i denna uppsats. Det går eventuellt att härleda till att denna uppsats omfång är begränsat i jämförelse med tidigare forskning, men även diverse andra faktorer (barnens ålder, socialarbetarnas erfarenhet, skillnad i tid mellan studierna, etc.).

En aspekt som är intressant är dock det Lalander och Raof uttrycker kring att det är viktigt att förstå de ensamkommande barnen utifrån deras unika förutsättningar i relation till att socialarbetare använder sig av direktiv som utgår från uppfattning om vad det innebär att vara barn i Sverige. Författarna menar att det kan leda till att barnen skapar ett motstånd då de känner sig maktmässigt underordnade istället för hörda, samt att sådana motstånd grundar sig i missuppfattning på grund av kulturella skillnader (Lalander & Raof, 2016). Detta kan delvis relateras i att informanterna menar att de endast upplever en problematik då de inte kan kommunicera på samma språk med barnen, samt att de använder sig av upprepning tills barnen är helt införstådda med den information och lagar som socialarbetaren upplever att barnet måste förstå. Det finns med andra ord eventuellt en bild av att barnet inte är helt socialiserat förrän de förstår och passar in i de direktiv som socialarbetarna arbetar efter. På så sätt blir det även intressant att belysa den upplevda problematiken av barnets anpassning till ”fel form” av svensk ungdomskultur.

För att återkoppla till informanternas uttalande är det dock sammanfattningsvis viktigt att understryka att de inte upplever kulturella skillnader som en problematisk faktor.

6.3. Begränsningar och hinder i socialarbetares arbete

I uppsatsen har både gräsrotsbyråkrati och organisationsteori applicerats som perspektiv för att förstå socialarbetares situation. Tidigare forskning visar på att det finns en hög arbetsbelastning, stress, tidspress och oklara mål trots höga krav på socialarbetarens prestationer (Lipsky, 2010, Christensen et. al. 2005, Thorsén 2016). Informanterna nämner även dessa faktorer som hindrande i deras arbete med ensamkommande barn, där bland annat tidspress nämndes som en orsak till att socialarbetaren inte kunde skapa en god relation till barnet. Informanten P3 menade att besöken blev ”fyrkantiga” då socialarbetaren har en begränsad tid att uppfylla sina uppgifter på under arbetsdagarna. Fokus läggs då istället på att fylla den byråkratiska aspekten av besöken och samtalen med barnen vilket innebär att det finns lite tid över till att skapa en tillitsfull relation med barnet. Detta kan relateras till den moraliska stress som Thorsén förklarar att socialarbetare ofta upplever då de inte hinner fullfölja sina arbetsuppgifter eller engagera sig i sina klienter på grund av hög arbetsbelastning och stel byråkrati (Thorsén, 2016).

Med andra ord överger socialarbetaren sin arbetsmoral på grund av stress, hög arbetsbelastning och stress. Det leder till att socialarbetaren gör vad den måste även om den hade högre ambitioner med sitt arbete. Arbetet blir så vida problematiskt och försvårar situationen både för socialarbetare och klient eftersom den organisatoriska fördelningen i

arbetsrollerna innebär att man ansvarar för sitt jobb men inte kan påverka beslutsfattande processer på högre nivå (Thorsén, 2016). Det vill säga socialarbetaren jobbar endast efter sitt eget ansvarsområde men kan inte påverka beslut som tar på högre nivåer inom verksamheten. Även Lipsky förklarar att gräsrotsbyråkrater (socialarbetare) kan planera sina arbetsdagar, men att handlingsutrymmet begränsas av strukturella faktorer (Lipsky, 2010) Han förklarar vidare att handlingsutrymmet påverkas av att pappersarbete upptar en stor del av socialarbetarens arbetstid, vilket innebär att den tid och utrymme som kan avsättas för klientkontakt påverkas (Lipsky, 2010) och stämmer överens med informanternas uttalande. Då det finns förväntningar att uppvisa ett resultat måste alltså den byråkratiska aspekten av arbetet prioriteras framför relationen till klienten. Christensen et. al. förklarar att kunskap och rationalitet blir begränsad om man jobbar efter den byråkratiska mallen eftersom det begränsar uppmärksamhet och tid (Christensen et. al. 2005). Detta kan vidare relateras till informanten P3 förklarar att det emellanåt kan vara svårt att förmedla rätt närvaro och empati eftersom ramverket för deras yrkesroll begränsar stödet till att främst röra insatser.

Informanterna nämner även att den språkliga barriären kan verka förhindrande i arbetet med ensamkommande barn, där informanten P2 uttrycker att information kan vara svår att förmedla via en tolk. Informanten P2 nämner också att det under hens utbildning varit betonat att man måste välja sina ord rätt för att undvika missförstånd med klienten. Detta kan vara sant och viktigt, särskilt i ärenden där information är känslig. Men det är samtidigt viktigt att anpassa sig och försöka förstå barnet och dess unika situation. Ett barn kanske inte kan ta åt sig information i form av välvalda ord i samma mån som en vuxen kan. George och Ellison förklarar att det är grundläggande för hela arbetet med ensamkommande barn att socialarbetaren har kompetens att föra samtal och kommunicera med barnet (George & Ellison, 2015). Van Der Haar förklarar också vikten i att socialarbetare bör se barn som individuella personer istället för en homogen grupp eftersom det annars kan uppstå missuppfattning eller antaganden i arbetet med dem. De förklarar att arbetsmetoder behöver anpassas för individen eftersom samma arbetsmetod inte lämpas för alla klienter (Van Der Haar, 2015). Frågan uppstår då i utifall det är problematiskt att kommunicera med barnet via tolk eller om det är innehållet i kommunikationen som är problematiskt då det inte är anpassat för barnets förståelse.

Vidare är även frågan om ansvaret för barnets utveckling och välmående intressant, då socialtjänsten har det huvudsakliga byråkratiska ansvaret för barnen. Socialtjänsten utreder barnet, samt skapar en vårdplan för barnet som förmedlas till den verksamhet som har ansvar för den dagliga omsorgen, till exempel ett HVB-hem (Lalander & Raoof, 2016). För att vårdplanen ska fullföljas behöver HVB-personal ha grundläggande kunskaper om barnens utveckling samt vilka metoder som bör tillämpas för att ge dem rätt och stöd. Forskning visar dock på en problematik i att HVB-personal har varierande utbildningsbakgrunder samt att få är utbildade inom vård (Westerdahl, 2013). Socialarbetarens arbete bygger på samarbetsrelationer med flera andra aktörer för att säkerställa att barnet får rätt stöd, men även att socialarbetare får rätt information för att kunna ta beslut om eventuella insatser (Dychawy Rosner, 2010). Informanterna nämner överlag inget om ansvarsfördelning eller problematik gällande samarbete med andra verksamheter som en hindrande faktor, men den tidigare

forskningen visar på att det finns problematik och förvirring kring roller och ansvarsfördelning gällande de ensamkommande barnen. Informanten P3 nämner att hen föredrar att ha en god relation och ärlig kommunikation med barnet då det är gynnsamt att höra om eventuell problematik eller barnets upplevda situation från barnet självt i första hand. Detta kan vara en indikator på att även om uppföljningar och samarbete mellan verksamheterna existerar, så kan viktig information om barnets utveckling riskera bli oförmedlad.

7. Slutsatser

Detta kapitel kommer slutligen sammanfatta de slutsatser som studien har kommit fram till. För att göra detta ska vi återkoppla till uppsatsens forskningsfrågor, vilka är som följer;

- *På vilket sätt kan ensamkommande flyktingbarns situation vara problematisk i förhållande till socialarbetares uppdrag och yrkesroll?*
- *Vilka faktorer upplever socialarbetare som särskilt problematiska? (kompetens, tid, resurser, språk)*

Ensamkommandes barns situation kan vara problematisk ur många perspektiv då de har en särskild utsatthet som minderåriga i ett nytt land utan vårdnadshavare eller socialt nätverk. Utöver det har ensamkommande barn även en förhöjd risk för psykosociala problem på grund av de trauman de upplevt (Hessle, 2009). Utifrån socialarbetares uppdrag och yrkesroll kan arbetet med ensamkommande barn vara problematiskt då socialarbetare redan är utsatta för tidspress, hög arbetsbelastning och stress. Utöver det läggs mycket tid åt pappersarbete vilket förkortar den tid socialarbetaren har att lägga på sina klienter i besök och samtal (Lipsky, 2010, Christensen et. al. 2005, Thorsén 2016). Den begränsade tiden kan i sin tur försvåra arbetet då socialarbetaren inte hinner skapa en god och tillitsfull relation med barnet, vilket hindrar förståelsen för barnets behov. Vidare förklarar även informanterna att det är svårt att skapa ett empatiskt förhållande till barnet då de måste fokusera på att få den byråkratiska aspekten av arbetet gjort under den korta tid de har vid klientbesök. Barn kan överlag behöva mer stöd, omsorg och insatser men då de ensamkommande barnen är särskilt utsatta och har förhöjd risk för psykosociala problem är det särskilt viktigt att socialarbetare har kompetens, kunskap och förståelse att hantera deras behov.

De faktorer som nämns som särskilt problematiska av informanterna gällande deras arbete med ensamkommande barn handlar inte om att man ser barnet i sig en faktor som orsakar problematiken. Problem beskrivs främst i form av tidsbrist vilket försvårar ett empatiskt förhållningssätt. Vidare nämns även den språkliga barriären som ett hinder, men återigen ses inte barnets språkkunskaper som det problematiska, hellre tolkens eventuella oförmåga att kommunicera fram vad socialarbetaren önskar förmedla till barnet. Det kändes delvis anmärkningsvärt att informanterna inte lade någon större tyngd på de kulturella skillnaderna, varken vad gällde att barnen kunde uppfattas som problematiska på grund av kulturella skillnader och olika sociala koder, och varken i vikten av att ha en uppfattning eller förståelse för barnens kultur med syfte att bättre förstå och kommunicera med barnen. Tidigare forskning visar på att barnen upplever svårigheter på grund av kulturella skillnader, men även att det sociala arbetet kan underlättas om man har en förståelse för barnets kulturella bakgrund (Hessle, 2009, Kamali, 2002). Informanterna ansåg dock att barnen uttryckte liknande tonårsproblematik som andra barn och att den kulturella skillnaden inte var en faktor då barnen snabbt anpassar sig till den svenska kulturen.

Informanterna diskuterade utöver det inte sin egen förmåga ur ett särskilt problematiskt perspektiv, även i den aspekten låg en större fokus på att tidsbrist orsakade ett alltför litet utrymme för socialarbetare att ge barnen känslomässigt stöd. Detta tyder sammanfattningsvis

på att informanternas upplevelser av arbete med ensamkommande barn inte upplevs som mer problematiska än andra klienter, främst ligger det en problematik i det organisatoriska/byråkratiska och den höga press som sätts på socialarbetare i förhållande till den tid de har att utföra sitt arbete på. Att diskutera hur offentlig verksamhet och den offentliga sektorn fungerar utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv skapar en klarhet i varför socialarbetares arbete kan upplevas som problematiskt.

En stor del av etiken gällande socialt arbete är att ha empati för personer som har mindre makt att hävda sina intressen (Thorsén, 2016). Därför är det ohållbart när klienter inte får rätt stöd på grund av byråkratiska ramverk. Hög arbetsbelastning och tidsbrist påverkar i sista led klienter som blir förbisedda trots att verksamheterna i första hand finns till för att hjälpa dem. Problematiken för socialarbetare kan skapa situationer där klienter blir objektifierade, eller byråkratiska ärenden att bocka av, och risken blir att klientens behov expedieras och blir förbisedda. På så vis kan man även förklara varför så många ensamkommande barn, som är i stora behov av stöd och rätt insatser, så lätt ”faller mellan stolarna”. Trots det är det viktigt att ha i åtanke att även om problematiken går att förklara, så är den inte enkel att lösa utan omorganisering och resurser.

Referenser:

- Backlund, Å, Thorén, K & Lundström, T** (2021) *Socialtjänstens respons på "flyktingkrisen" – mottagandet av ensamkommande barn*. Socialvetenskaplig Tidskrift. Vol 28 Nr 1 (2021)
- Bryman, A.** (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cederlund C, Berglund S,** (2015) *Socialpedagogi*: Stockholm, Liber
- Christensen T, Laegreid, PG & Røvik, KA** (2005) *Organisationsteori för offentlig sektor*. Stockholm: Liber.
- Dychawy Rosner I,** (2010) *Samarbete för hälsa*, Lund: studentlitteratur
- George, M., & Ellison, V.** (2015). *Incorporating Spirituality into Social Work Practice with Migrants*. British Journal Of Social Work, 45(6), 1717-1733.
- Hessle, Marie** (2009) *Ensamkommande men inte ensamma. – Tioårsuppföljning av ensamkommande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholm: Elanders AB
- Höjjer, Catharina & Magnusson, Elisabeth** (2008) *Från asylhem till eget hem: ensamkommande asylsökande barn*. Östersund: FoU Jämtland.
- Kamali, M.** (2002). *Kulturkompetens i socialt arbete: om socialarbetarens och klientens kulturella bakgrund*. Stockholm: Carlsson. (S. 15-55)
- Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lalander P, Raof D,** (2016) "Vi vet vad du behöver": *Konstruktion och motstånd av "ensamkommande" på HVB*. Socialvetenskaplig tidskrift, 2 (3-4), 219–237.
- Lipsky, M.** (2010). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Mason, Jennifer** (2002) *Qualitative researching*, London: Sage Publications
- Miller, K., Irizarry, C., & Bowden, M.** (2013). *Providing culturally safe care in the best interests of unaccompanied humanitarian minors*. Journal Of Family Studies, 19(3), 276-284.
- Montesino N, Righard E,** (2015) *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerup
- Svenska Dagbladet** (2021) *Fler ensamkommande pojkar i tvångsvården*, Negra Efendic. Publicerad 2017-01-17 <https://www.svd.se/fler-ensamkommande-pojkar-i-tvangsvarden> (2022-01-05)

Socialstyrelsen (2013) *Ensamkommande barns och ungas behov - en kartläggning*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-11-37.pdf> (2022-01-05)

Thorsén, H (2016) *Människosyn och etik*. Stockholm: Remus.

Van der Haar, M. (2015). *The Political Context in Everyday Social Work Practice*. Journal Of Immigrant & Refugee Studies, 13(3), 265-280.

Westerdahl, G. (2013). *En trygg och säker vård – har personalen lämplig utbildning?*
Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
<https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2013/en-trygg-och-saker-var-d-har-personalen-ratt-utbildning.pdf> (2022-01-05)

Wimelius E, M. Eriksson, M. Isaksson, J. Ghazinour, M. (2016). *Swedish reception of unaccompanied refugee children – promoting integration?* Journal of International Migration and Integration.

Bilaga 1

Hej! vårt namn är Mustafa Alhayali och Zaid Hamza och vi studerar till socionom vid Malmö Universitet. Vi håller på att skriva vårt examensarbete med syfte med att undersöka socialarbetares arbete med ensamkommande flyktingbarn, särskilt hur situationen ser ut, vilka svårigheter man kan uppleva samt vilken kompetens som upplevs som grundläggande i arbetet. Fokus kommer att ligga på socialarbetarens upplevelser kring frågor i vilka faktorer som påverkar arbetet med ensamkommande barn. Frågorna finns bifogade i detta mail och det är frivilligt att svara på samtliga eller välja att helt avstå. Vid deltagande beräknas intervjun vara i cirka en timme, och med tanke på den rådande situationen med COVID hålls intervjun via videosamtal (Teams eller Skype). Medverkan i intervjun är frivillig och kan avbrytas om så önskas. Informantens identitet kommer att förbli anonym och varken namn, arbetsplats, ort eller annan information som kan undanröja informantens identitet kommer att användas i materialet. Vi önskar dock spela in intervjun för att lättare kunna transkribera, analysera och tolka materialet. Inspelningarna kommer att raderas efter att det insamlade materialet har bearbetats, och kommer heller inte delas eller användas med någon annan än forskaren av denna uppsats.

Tack för att du valt att medverka i vår forskning med hjälp av ditt deltagande i intervjutillfället. Vid frågor och funderingar är du välkommen att höra av dig till oss.

Med vänliga hälsningar,

Mustafa & Zaid

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

1. Hur lång erfarenhet har du av att arbeta med ensamkommande barn?
2. Hur ser ditt dagliga arbete ut? – Hur ofta görs klientbesök?
3. Anser du att man behöver erfarenhet av socialt arbete för att kunna jobba med ensamkommande barn?
4. Hur stor påverkan har lagar och riktlinjer på arbetet?

Socialarbetarens stödfunktioner

5. Hur upplever du din möjlighet att ge känslomässigt stöd/empatiskt förhållningssätt till barnen? – Upplever du brister eller svårigheter i att ge känslomässigt stöd/empatiskt förhållningssätt?
6. Hur upplever du kommunikationen med barnet? - Vilka faktorer påverkar kommunikation?
7. Hur upplever du möjligheterna att bemöta barnet? - Vilka begräsningar/svårigheter kan uppstå?
8. Hur uppfattar du din förmåga att förstå ett barnets behov? - Vilka svårigheter/hinder kan uppstå?
9. Hur upplever du möjligheten att skapa en relation med barnet?

Kulturella skillnader

10. Hur viktig är kulturkompetens (förståelse för barnets kulturella bakgrund) i arbetet med barnet?
11. Upplever du svårigheter på grund av kulturella skillnader i arbetet med barnet?
12. Upplever du att ensamkommande barn har behov av anpassade former av metoder i arbetet jämfört med andra klienter? Finns det rutiner/riktlinjer som är särskilt anpassade för ensamkommande barn?
13. Hur upplever du att barnen tar till sig/anpassar sig till den svenska kulturen? Finns det svårigheter/hinder?

Utveckling inom verksamheten

14. Finns det utrymme att utveckla kompetens inom verksamheten?

15. Erbjuds utbildningar inom verksamheten?

16. Upplever du att arbetet utvecklas för att spegla den samtida verkligheten och möta dess behov?

Avslutning

17. Önskar du lägga till något?